

Tactiliteit in de publieke ruimte

Sara Vanhegen

Tactiliteit in de publieke ruimte

*Masterproef ingediend tot het behalen van de academische graad
van Master Interieurarchitectuur*

*door **Sara Vanhegen***

MaIA opo DE INDEALE WERELD

Titularis : Jo Liekens

Begeleiders: Stefaan Onraet, Roel De Ridder

KU Leuven, Faculteit Architectuur

Campus Sint-Lucas Gent

Academiejaar 2018-2019

Reflectienota	6 - 17
Onderzoeksvraag	6
I Inleiding	7
II Probleemstelling	7 - 11
III Doelstelling	11
IV Textieltaoepassingen	12- 16
V Conclusie	17
Procesbundel	19 - 39
Eindontwerp	41 - 57
Samenvatting	58-59
Bronvermelding	60-63

Hoe kan tactiliteit van een non-plaats
een geleefde ruimte maken?

I Inleiding

In deze reflectienota zal ik me toespitsen op het gegeven van non-plaatsen, in het bijzonder wachtruimtes, aan de hand van bronnen zoals Marc Augé, Petra Pferdmenges en Wim Cuyvers. Na het duiden van deze noties ga ik op zoek naar een methodiek om van deze non-plaatsen, geleefde ruimtes te maken. Hierbij onderzoek ik hoe de 19de-eeuwse bekledingstheorieën van Semper en Loos kunnen toegepast worden op de Westerse publieke ruimte.

II Probleemstelling

Tegenwoordig weten we als individuen niet meer hoe we een openbare ruimte moeten delen met anderen. Publieke ruimtes zijn doorheen de jaren uitgegroeid tot plaatsen waar mensen zich in louter utilitaire termen tot elkaar en tot de ruimte verhouden. Dit is een kenmerk van de laatmoderne samenleving waarbij de economisering en privatisering van het sociale leven de overhand heeft genomen. Het is deze geldeconomie die de westerse samenleving vormt tot een samenleving waar steeds meer aspecten van het sociale leven worden onderworpen aan neoliberale waarden waarbij het economisch perspectief boven het sociale en reflectieve zelf wordt geplaatst (Corcoran, 2012).

Petra Pferdmenges, die gekend is als curator van het bekroonde Brusselse “ParckDesign 2014: Parckfarm” beschrijft dit fenomeen in haar doctoraat “Founding Alive Architecture”. De welvaartseconomie creëert publieke ruimtes die, volgens Pferdmenges, de werkelijkheid imiteren. Ze vertegenwoordigen een vervalst straatbeeld dat op zo’n manier is georganiseerd, dat ze enkel en alleen volgens

voorbepaalde termen kunnen worden gebruikt. Veel van onze openbare ruimtes kunnen we dan ook beschrijven als non-plaatsen.

Een non-plaats is een term die bedacht werd door de Franse antropoloog Marc Augé in zijn boek “Non-lieux: introduction à une anthropologie de la surmodernité” (1995). Hier onderzoekt Augé de veranderende kenmerken van ruimte, plaats en individualiteit in een overdreven moderne wereld. Augé schrijft drie kenmerken toe aan deze ‘supermoderniteit’.

Ten eerste is er de overmaat aan gelijktijdige gebeurtenissen die hij omschrijft als een versnelling van de geschiedenis waarbij mensen worden gebombardeerd met beelden van andere plaatsen en tijden. Het tweede en schijnbaar paradoxaal kenmerk is de overtollige ruimte, die het resultaat is van een ‘krimping van de ruimte’ door de versnelling en nauwe connectiviteit die globalisering met zich meebrengt. Ten derde is er de overmaat aan individualisme.

Hoewel de supermoderniteit elk individu openstelt voor de aanwezigheid van anderen, zorgt het tegelijkertijd ook voor het terugtrekken van het individu waarbij het wordt gereduceerd tot een toeschouwer in plaats van een actor in het dagdagelijkse leven. Deze excessen worden gemediatiseerd, verruimtelijskt en ervaren in wat Augé 'non-plaatsen' noemt.

Om deze term te kunnen begrijpen moeten we eerst de notie van plaats definiëren. Augé beschrijft de 'antropologische plaats' als vertrouwd, lokaal, historisch, organisch en betekenisvol voor de gebruikers. Een ruimte waar identiteiten, relaties en verhalen kunnen ontstaan. Non-plaatsen kunnen worden gezien als de antithese hiervan. Ze worden gekenmerkt door een zekere afstandelijkheid tussen het individu en de ruimte, contrasterend met het traditionele gevoel van plaats, identiteit en relaties (Augé, 1995).

In mijn masterproef zal ik me focussen op bushaltes, die net als andere tijdelijke ruimtes zoals luchthavens, stations, snelwegen, hotels, winkelcentra, pretparken, cyberspace en toeristenruimten door Augé beschouwd worden als non-plaatsen. Van deze empirische plaatsen suggereert hij dat ze voortdurend worden uitgebreid als deel van het decentraliserende proces van supermoderniteit. Maar Augé stelt ook dat deze non-plaatsen, net zoals de antropologische plaatsen, nooit in hun pure vorm bestaan.

"Place and non-place are rather like opposed polarities: the first is never completely erased, the second never totally completed; they are like palimpsests on which the scrambled game of identity and relations is ceaselessly rewritten." (Augé, 1995)

Het is duidelijk dat het woord 'non-plaats' twee complementaire maar verschillende werkelijkheden aanduidt. Augé beschrijft ze in de eerste plaats als ruimtes die gevormd zijn in relatie tot bepaalde doelen. In de tweede plaats duiden ze ook op de relaties die individuen hebben met deze ruimtes. Non-plaatsen bemiddelen een hele reeks relaties, met het zelf en met anderen, maar deze zijn volgens Augé steeds direct of indirect verbonden aan hun functie. Een antropologische plaats daarentegen wordt gevormd door individuele identiteiten, door medeplichtigheid van taal, lokale verwijzingen en de ongeschreven regels van levende knowhow (Augé, 1995).

Als we deze theorie zouden toepassen op het gegeven van de bushalte zien we dat individuen de bushalte enkel gebruiken in functie van het wachten. Het steriele en onpersoonlijke ontwerp zorgt ervoor dat de relatie die individuen hebben met deze ruimte louter functioneel is, waardoor de ruimte gereduceerd wordt tot een tijdelijke beschutting tijdens het wachten. Ook onderlinge relaties en gesprekken zijn enkel in functie van het transport. Daarom beschrijf ik in deze masterproef de context van de bushalte als een non-plaats.

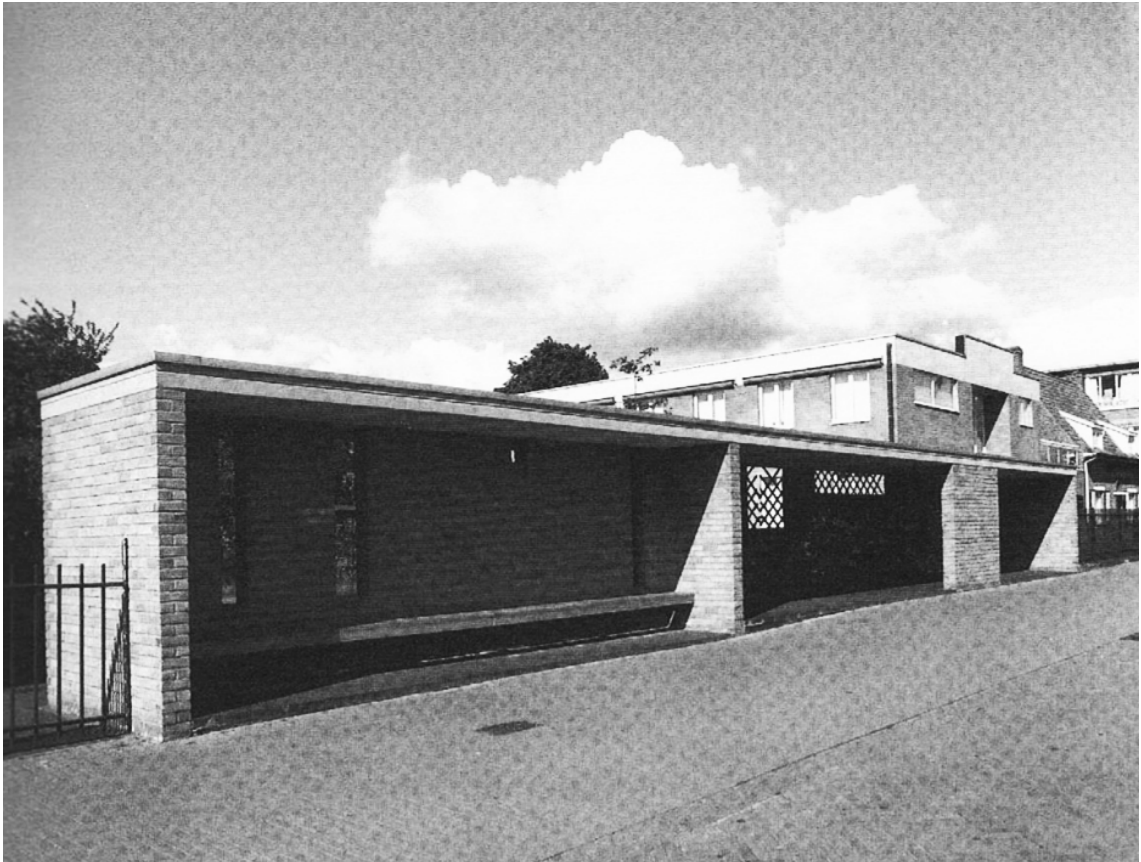
Hoewel Augé non-plaatsen niet zo zeer als negatief ervaart omdat de alomtegenwoordigheid van deze plaatsen als vertrouwd en geruststellend kan ervaren worden, kunnen we niet ontkennen dat het moeilijk is om enige vorm van emotionele verbondenheid te voelen met non-plaatsen.

Nochtans heeft een wachtruimte zoals een bushalte het potentieel om meer te zijn dan waarvoor het ontworpen is. In de masterproef “Vroegtijdige elegie voor een architect: over het oeuvre van Wim Cuyvers” (2016) geschreven door Harmen Verelst, wordt toegespitst op het leidmotief van de wachtruimte in de verschillende ontwerpen van Cuyvers. Cuyvers beschrijft zelf het wachten als een existentieel moment, omdat volgens hem, wachten ons confronteert met het zelf en met de tijd die langzaam voorbij tikt. De wachtruimte maakt dat moment van reflectie ruimtelijk. Het laat mensen toe stil te staan, letterlijk en figuurlijk, in een daartoe voorziene plek waar de ervaring van het wachten centraal staat.

Zo stelt Cuyvers:

“Wachten is denken over het voor en na, het denken over binnen en buiten, over in en uit. Wachten is zijn; j’attends donc je suis. Wachten is niet handelen, wachten is niet productief, wachten is ‘waste, een verlies van productiviteit.’” (Cuyvers, geciteerd door Verelst, 2016)

Zoals Cuyvers hier beschrijft, wordt wachten in onze westerse wereld dus gezien als een verloren moment. De bushaltes zijn dan ook ontworpen om er slechts enkel minuten te verblijven, tot we ons opnieuw kunnen verplaatsen. Maar deze ruimtes horen toe aan de straat, we kunnen ze toe-eigenen en gebruiken op de manier waarop wij willen. Daarom laat Cuyvers de ruimtes ook open voor transgressie. Deze wachtruimtes, die meestal voor een pedagogisch gebouw zijn ontworpen, kunnen na de schooluren vrij gebruikt worden, afgeschermd van de constante druk die ons wordt opgelegd.

1. Wachtruimte Wim Cuyvers in Zwijndrecht

Net zoals de wachtruimtes in de pedagogische gebouwen van Cuyvers los staan van de autoritaire verwachtingen omtrent wat een kind op school hoort te doen, kan mijn installatie de wachtruimte los maken van de verwachtingen van hoe we ons moeten gedragen in de publieke ruimte, waardoor het wachten nieuwe connotaties kan krijgen.

Zo schrijft Petra Pferdmenges:

“If the cloned mirror image of reality is the result of the controlled reality, then reality in the contemporary city is what remains uncontrolled. Opposing it to the controlled creation of sterilized non-places, reality means a place you can feel emotionally attached to.”
(Pferdmenges, 2015)

III Doelstelling

Vanuit deze probleemstelling volgt mijn onderzoeksvraag: “Hoe kan tactiliteit van een non-plaats, een geleefde ruimte maken?”

De geleefde ruimte is een term die Henri Lefebvre gebruikt in zijn boek “The Production of Space” (1974). Met deze term verwijst Lefebvre en later ook Pferdmenges in haar doctoraat naar een plaats waar voortdurend sociale relaties tot stand komen. Via een ruimtelijk model onderscheidt Lefebvre twee soorten ruimtes, ‘the perceived space’ en ‘the conceived space’. The perceived space is een sociale ruimte die tot stand komt door een sociaal product zoals samen denken of samen bouwen. The conceived place is een

vertegenwoordiging van een ruimte die tot stand komt door de praktijken van planners, architecten en stedenbouwkundigen. De geleefde ruimte bevindt zich, volgens Lefebvre, tussen de twee. (Pferdmenges, 2015)

De notie van the conceived space is genoeg vertegenwoordigd in non-plaatsen. Zoals eerder besproken zijn deze plaatsen ontworpen door architecten of stedenbouwkundigen op een manier waarop de ruimte praktisch en functioneel kan gebruikt worden. In het geval van de bushalte is dit de functie van het verstrekken van een tijdelijke beschutting tijdens het wachten. Het zijn de aspecten van de perceived space, waarbij het sociale centraal staat, die ondervertegenwoordigd zijn in de publieke ruimte en die ik aan de hand van mijn masterproef zal proberen te benadrukken.

Ik koos om via de term ‘geleefde ruimte’ een plaats te omschrijven waar sociale relaties kunnen ontstaan met elkaar, met het zelf en met de plaats, waarbij er gefocust wordt op het menselijke aspect van publieke ruimte. Hierbij counter ik de context van een hyper-functionele wereld met een atmosferische wereld waarbij de beleving van de gebruiker centraal staat.

IV Textieltoepassingen

Om deze atmosferische wereld te ontwerpen, keer ik terug naar een materiaal die al eeuwenlang bestaat, namelijk textiel. Hoewel textiel alomtegenwoordig is en het gebruik in architectuurtoepassingen bijna vanzelfsprekend lijkt, blijven textielelementen vaak onderbelicht binnen architectuurstudies. Nochtans hebben ze kwaliteiten die geen enkel ander materiaal kan toevoegen aan een ruimte.

Textiel is namelijk meer dan enkel aankleding en opsmuk. Het kan net een essentieel onderdeel zijn van de beleving van een ruimte en zelfs de structuur van de ruimte. Door de verschillende connotaties en associaties die aan textiel kunnen worden toegeschreven, heb ik gekozen om mij op dit materiaal te focussen in mijn masterproef.

Eén van de grote theoretici die een groot deel van zijn oeuvre toewijdde aan textiel en tactiliteit was de negentiende-eeuwse Duitse architect Gottfried Semper. In de tekst “The Textile as Structural Framework: Gottfried Semper’s Bekleidungsprinzip and the Case of Vienna 1900” (2006) beschrijft professor Rebecca Houze de theorieën van Semper en zijn volgelingen. Volgens Houze beïnvloedde Semper aan het begin van de twintigste eeuw een generatie Midden-Europese volgelingen met zijn notie van de textiele oorsprong van architectuur. Semper schreef zijn invloedrijke “Wissenschaft, Kunst und Industrie” (1852) als reactie op het centrale probleem van het

hedendaags industrieel ontwerp, waar de esthetische waarde van de objecten steeds verminderde door het gebruik van nieuwe materialen en productiemiddelen.

Het concept van een textiel als symbolisch bouw materiaal is vervat in Sempers “Style in the Technical and Tectonic Arts; or, Practical Aesthetics”. Architectuur ontstond volgens Semper in de oorspronkelijke behoefte om binnen- en buitenruimtes af te bakenen met schermen gemaakt van bijvoorbeeld takken of hangende tapijten van geweven grassen. Enkele van de vroegst gebouwde structuren waren tijdelijke tenten van stoffen die over steigers werden gespannen, vaak feestelijk versierd met slingers, linten en andere soorten tactiele versieringen. Voor Semper was dit soort decoratie de manifestatie van een primaire artistieke drang, een fundamentele menselijke behoefte aan symbolische representatie. (Houze, 2006)

Het meest besproken aspect in de theorie van Semper was volgens Houze zijn Bekleidung Prinzip (bekledingprincipe), waarmee hij de esthetische, symbolische en zelfs spirituele betekenis van een gebouw vindt in de decoratieve oppervlakte ervan.

Adolf Loos duwde de theorieën van Semper nog verder, stelt Houze, en produceerde een architectuur die niet alleen textiel beschreef als een primitieve vorm van bouwen, maar die het bekleden van een gebouw associeerde met

het intieme, zoals het kleden van het lichaam. Hoewel Loos modernistische volumes en façades gebruikt in zijn architectuur, zijn het de ingangen en raamopeningen die ons een hint geven van wat er zich binnen afspeelt en waarmee Loos zich onderscheidt van zijn tijdsgenoten. Volgens Loos hoort huiselijke architectuur dan ook sprekend te zijn aan de binnenkant en integer aan de buitenkant. (Houze, 2006)

Textiel speelt hierbij een belangrijke rol in de ervaring die de gebruikers hebben in de interieurs van Loos. Hij ziet textieltoepassingen als het vervullen van de basisintenties van architectuur. Constructiviteit komt, net zoals bij Semper, pas op de tweede plaats en moet tactiele architectuur mogelijk maken. De tekst ‘Das Prinzip der Bekleidung’ die Loos in 1898 publiceerde, vormt deel van zijn pleidooi tot doordachte decoratie waarbij de nadruk ligt op bewoonbaarheid en comfort. Dit wordt volgens Loos gerealiseerd door de act van het bekleden, met textiel, maar ook met anderen materialen en texturen. (Houze, 2006)

“The architect’s task is to provide a warm and livable space. Carpets are warm and livable. He decides for this reason to spread out one carpet on the floor and to hang up four to from the four walls. But you cannot build a house out of carpets. Both the carpet on the floor and the tapestry on the wall require a structural frame to hold them in a correct place. To invent this frame is the architect’s second task.” (Loos, geciteerd door Houze, 2006)

Het is dan ook niet onbegrijpelijk dat we ons vandaag de dag weinig verbonden voelen met publieke non-plaatsen waar de focus op functionaliteit en veiligheid de overhand neemt. De constructieve en structurele aspecten die slechts op de tweede plaats komen in de theorieën van Semper en Loos, zijn de enige aspecten aanwezig in onze publieke ruimtes. Als we deze plaatsen zouden willen toe-eigenen naar plaatsen die leefbaar en comfortabel aanvoelen dan is de eerste stap hierin het bekleden van de ruimte.

Het ontwerp waar Loos' bekledingstheorie het meest sprekend is, is zijn slaapkamer die hij ontwierp in 1903. De kamer is bekleed met twee meter hoog gordijn, die elke hoek van de kamer tot een plooi omtovert en zelfs de ramen afschermt. De ruimte wordt een cocon waarbij enkel het gefilterd licht door de gordijnen wijst op een wereld erbuiten. Een tactiel object dat aan de ene kant zacht en comfortabel lijkt en aan de andere kant ook gevoel van bevreemding teweegbrengt. De interieurs van Loos zijn schuilplaatsen voor het individu, ver weg van de drukte buiten. Als een tactiel toevluchtsoord van het private leven. (Houze,2006)

2. Reconstructie slaapkamer voor een tentoonstelling in MAK

Net zoals Semper textiel inzette tegen het koele industrieel ontwerp dat in de 19de eeuw zijn opmars maakte en Loos textiel als essentieel element beschouwde om de 20ste-eeuwse moderne architectuur leefbaar te maken, kunnen deze tactiele kwaliteiten ook worden ingezet in de onpersoonlijke en steriele publieke ruimtes vandaag.

Deze methodiek van bekleden geeft dus de mogelijkheid om binnen de publieke wachtruimte een afgeschermd, private ruimte te creëren waar nieuwe relaties met de ruimte en met elkaar kunnen ontstaan die losstaan van de utilitaire termen die normaal in de ruimte gelden. De tactiele tent in de bestaande beschutting van de bushalte vormt een soort stedelijke kamer die zich bevindt op de grens tussen het publieke en het private waarbij ruimte wordt gelaten voor transgressie. De gebruikers kunnen zich de ruimte eigen maken en vrij gebruiken.

Om dit te kunnen toepassen op verschillende plaatsen in de publieke ruimte is de nomadische kwaliteit van textiel belangrijk. De tekst "The Pliable plane" geschreven door textielontwerpster Anni Albers, focust op de nomadische oorsprong van textiel. In het begin van de tekst stelt Albers dat als de aard van architectuur het vaste en het permanente is, we textiel kunnen zien als de antithese ervan. Dit nomadische bestaan vindt volgens

Albers zijn oorsprong in het ontstaan van kleding, die het ons mogelijk heeft gemaakt onafhankelijk te zijn van plaats, uur en weersomstandigheden.

Die onafhankelijkheid heeft een onmiddellijke behoefte aan een verplaatsbaar onderkomen met zich meegebracht. Hetzelfde type materiaal dat zo geschikt bleek te zijn voor kleding was ook hier, door zijn buig en -draagbaarheid, een geschikt materiaal. Huiden die over palen werden gespannen, waren een efficiënte oplossing voor het probleem van beschutting, volgens Albers. Wanneer het geëxpandeerd werd, kon het water afleiden, de wind tegenhouden en schaduw geven en wanneer de tijd was aangebroken om opnieuw te vertrekken kon het worden opgevouwen tot een fractie van zijn uitgebreide omvang. De minimumtent. (Albers, 1957)

Hoewel textiel ons vandaag nog steeds beschermt tegen weer en wind in de vorm van kleding bieden ze ons, behalve in onze perioden van nomadisme als toeristen, niet langer beschutting. Met het verdwijnen van deze belangrijke functie verhuisde textiel naar het interieur. Nu textiel ons niet langer hoeft te bewaken, heeft het meer en meer functies op zich genomen die tot de esthetische realm behoren.

3. Voorbeeld van een nomadische tent in Marokko

Toch is textiel ook voor Albers meer dan enkel decoratie. Vandaag de dag zijn onze woningen van alle comfort voorzien. Ons licht wordt geregeld, we hebben verwarming, toevoer en afvoer van water, verkoeling, ventilatie en zonnewering. Als we vandaag naar een woning kijken is die van alle comfort voorzien. Een plaats die vrijwel zonder textiel kan functioneren. Toch zou er zonder, een gevoel van leegte ontstaan, een gemis van iets dat warm aanvoelt, van kleur en tactiliteit. (Albers, 1957)

Geïnspireerd op de nomadische minimumtent ontstond mijn ontwerp, als een interieure kamer binnen de bestaande structuur van de bushalte. De nomadische en huiselijke aard van textiel maakt het mogelijk om, via een guerilla act, verschillende publieke ruimtes te transformeren en een gevoel van huiselijkheid en verbijzondering te introduceren in de anders steriele en onpersoonlijke publieke ruimte.

V Conclusie

Aan de hand van de theorieën van Semper, Loos en Albers, kunnen we stellen dat textieltoepassingen een grote impact op de beleving van een ruimte hebben. Textiel heeft de kracht om vormen van intimiteit en menselijkheid te introduceren in een ruimte. Hoewel de besproken textieltoepassingen zich telkens in de interieure sfeer begeven, ben ik ervan overtuigd dat deze ook kunnen toegepast worden op de publieke ruimte.

Net zoals Semper textiel inzette tegen het koude industrieel ontwerp dat in de 19de eeuw zijn opmars maakte en Albers en Loos textiel als essentieel element beschouwden om de 20ste-eeuwse moderne architectuur leefbaar te maken, kunnen deze tactiele kwaliteiten ook ingezet worden in de onpersoonlijke publieke ruimtes vandaag.

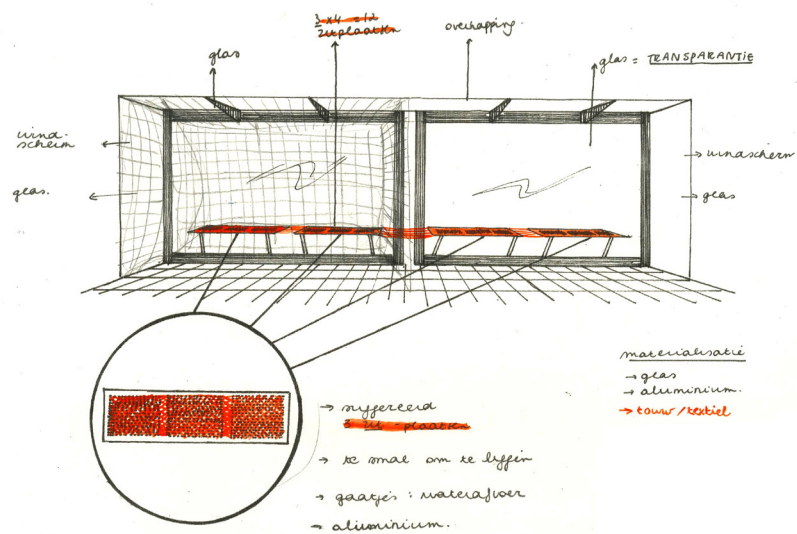
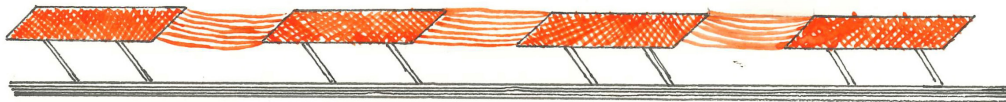
Door middel van het ontwerp van een primaire tent in de bestaand beschutting van de bushalte, wordt een soort stedelijke kamer gevormd die zich bevindt op de grens tussen het publieke en het private. Het introduceren van een tactiel object creëert een atmosferische wereld die losstaat van het hyper-functionele en utilitaire die onze publieke ruimtes typeren.

De context van de wachtruimte is hiervoor belangrijk. Door een betekenisvolle ruimte te ontwerpen waarbij een gevoel van verbijzondering wordt uitgelokt, verandert de beleving van het wachten. Wat normaal als een verloren tijd wordt beschouwd, wordt nu als een kwaliteit gezien. De ruimte lokt een vertraging uit en nodigt uit om te interageren met de ruimte en met elkaar en vindt op deze manier poëzie in de act van het wachten.

De tent is net zoals de functie van de bushalte, een mobiel gegeven. De tijdelijke en nomadische aard van mijn installatie maakt het mogelijk om de beleving van een non-plaats op een snelle en simpele manier compleet te veranderen en met dezelfde eenvoud terug te verdwijnen.

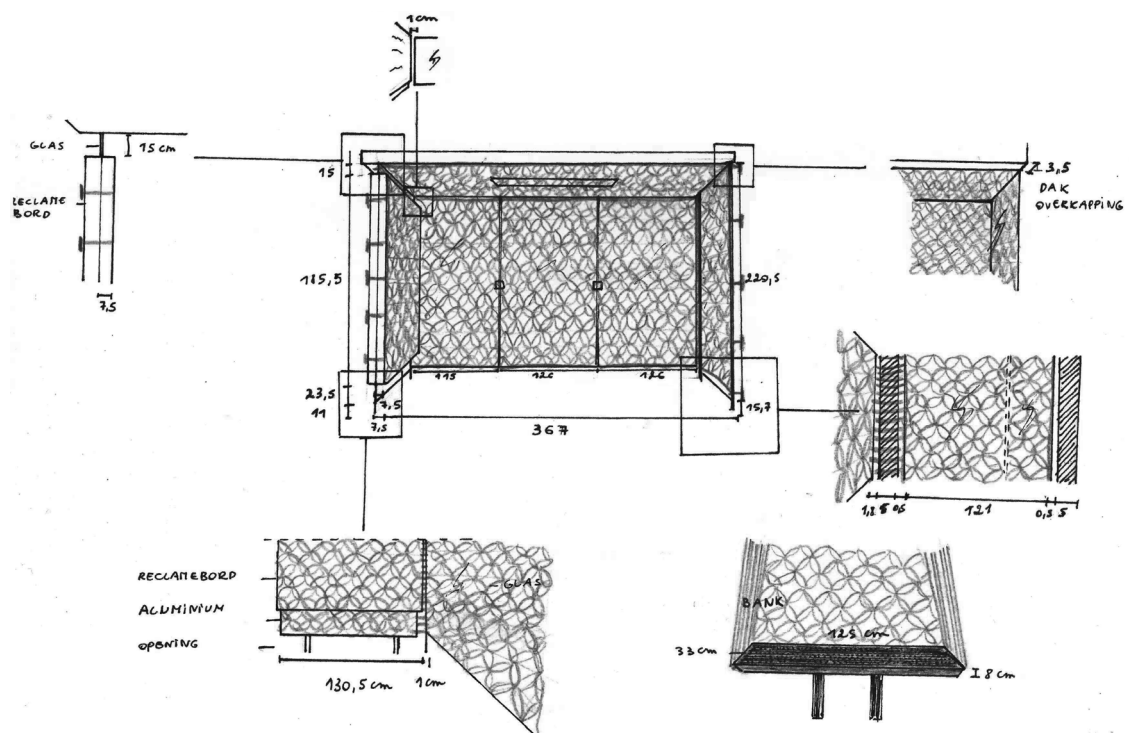
Procesbundel

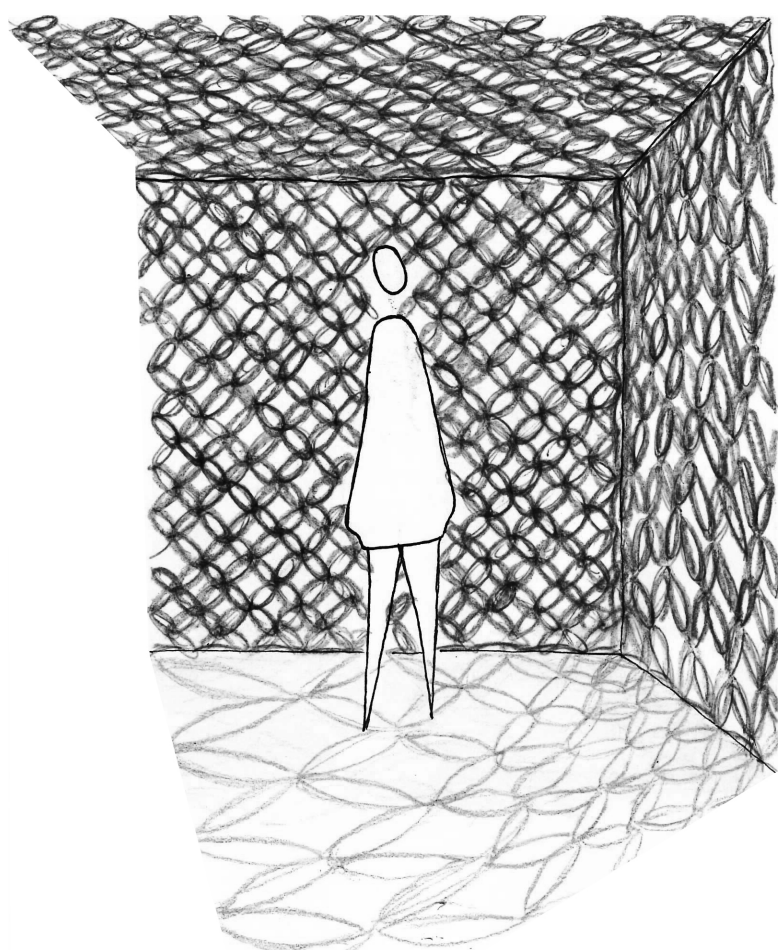

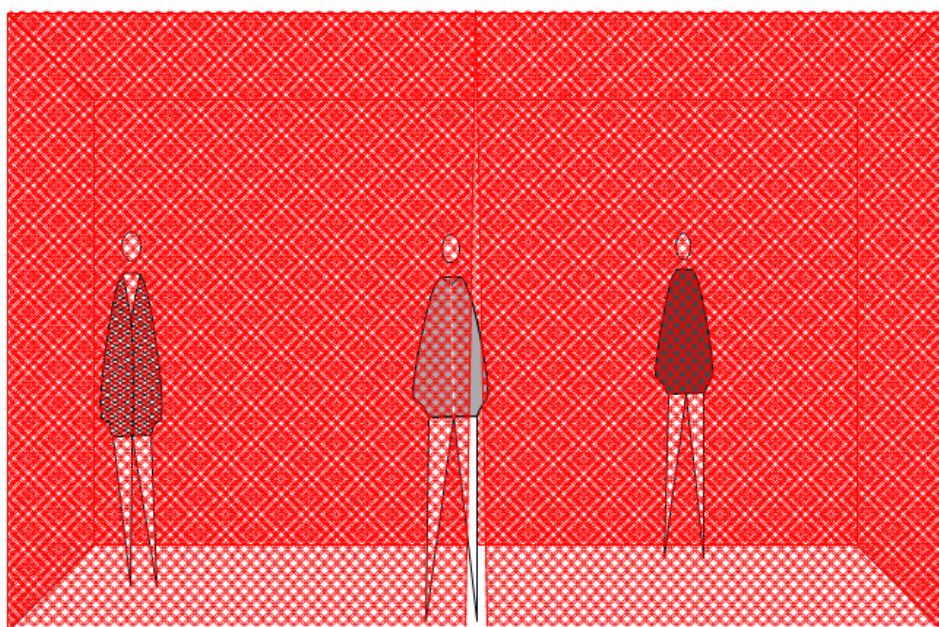
Eerste experiment in guerilla urbanisme en het toe-eigenen van de publieke ruimte.

Uitlokken van gesprekken aan de hand van de act van het weven ter plaatse.

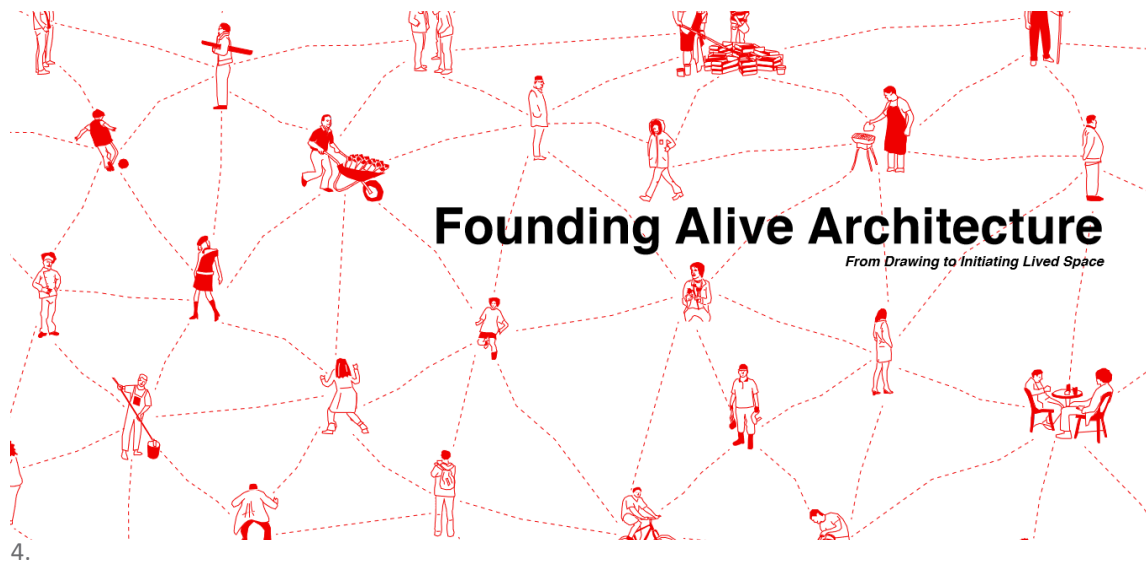

Schets van een grootschaligere interventie in de wachtruimte waarbij een atmosferische verandering en verbijzondering wordt gecreëerd aan de hand van een tactiel object.

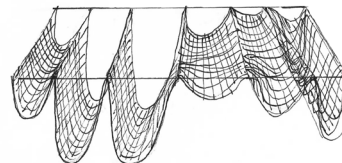
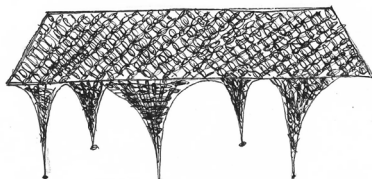
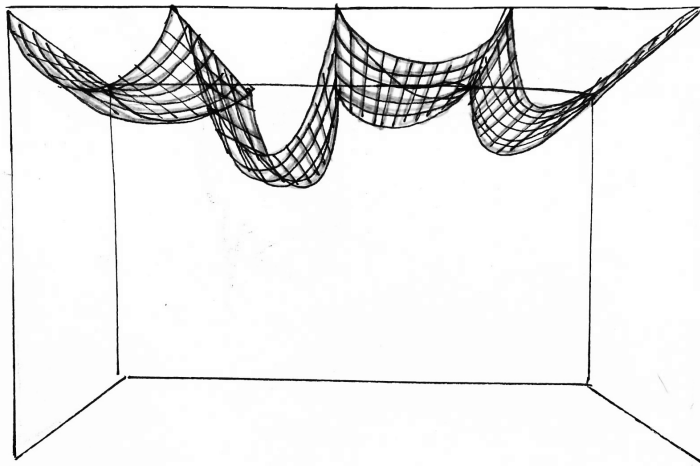
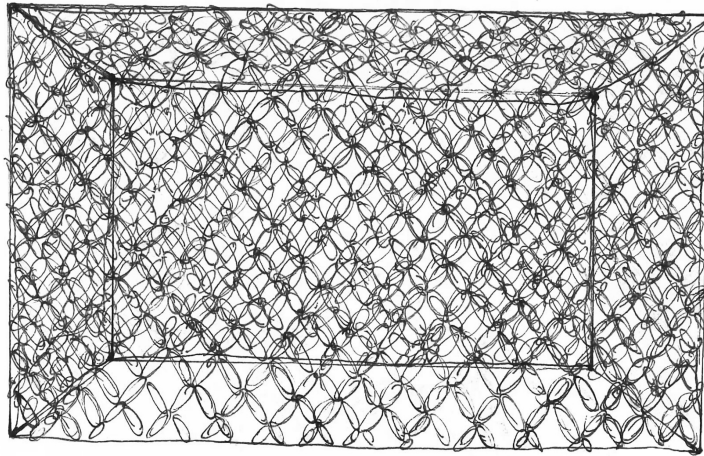
Illustratie tactiele hoes in wachtruimte

21/03

Gesprek met Petra Pferdmenges over verschillende vormen van participatie en het toe-eigenen van de publieke ruimte

Hierbij werd voorgesteld om niet voor een klassieke participatie, maar *contemporary participation* te opteren waarbij aan de hand van observaties het ontwerp wordt aangepast en herdacht.

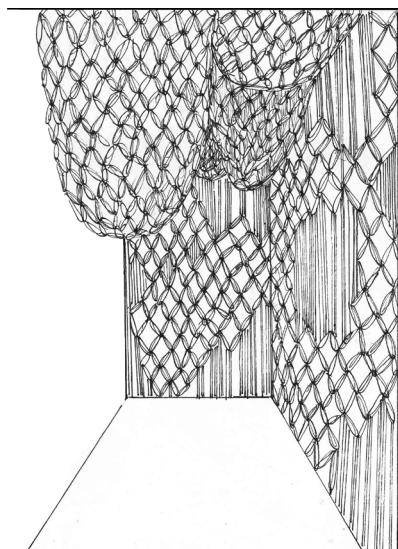
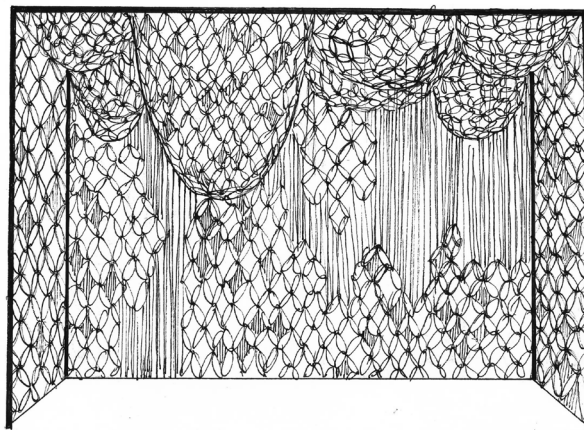
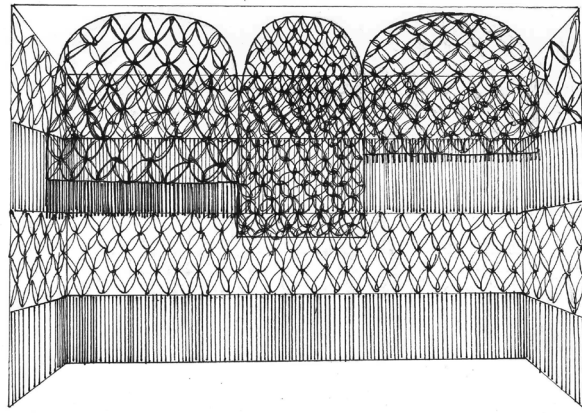
6.

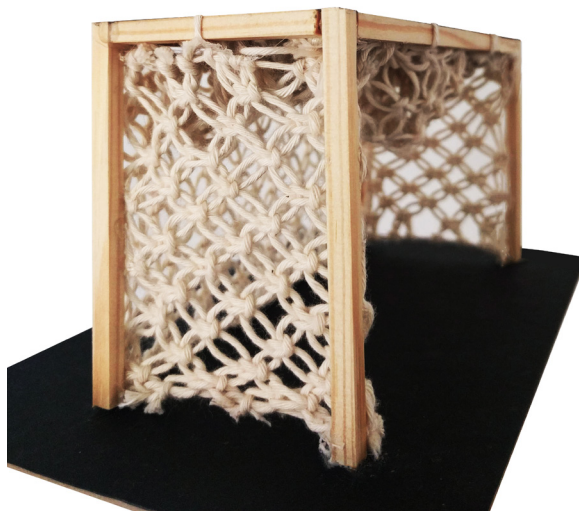
Inspiratiebron Rieko Koga

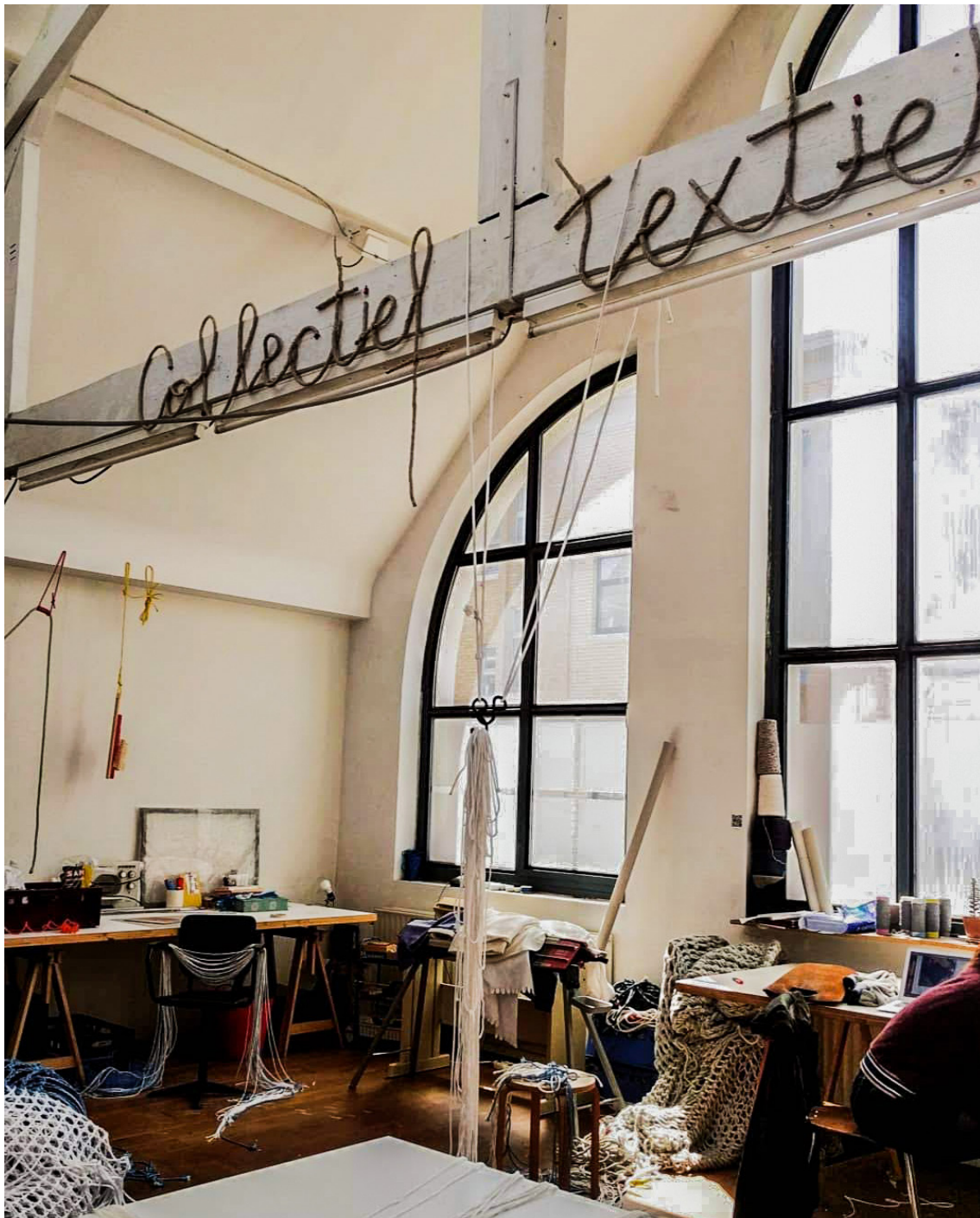

Bezoek aan het Brugs Kantcentrum

12/04 Bezoek aan Collectief Textiel

Gesprek met Veerle Tygat (textielontwerpster)
over verschillende mogelijkheden van knopen
en weefsels, densiteiten en materialen.

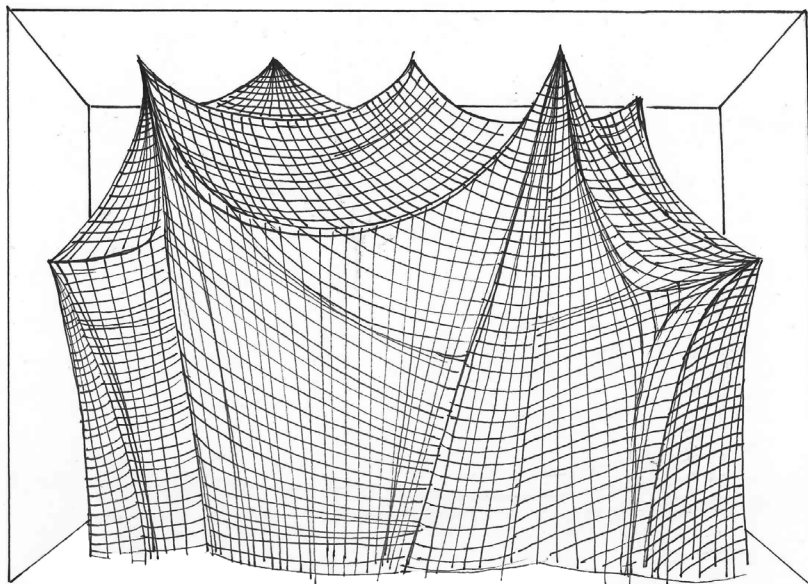

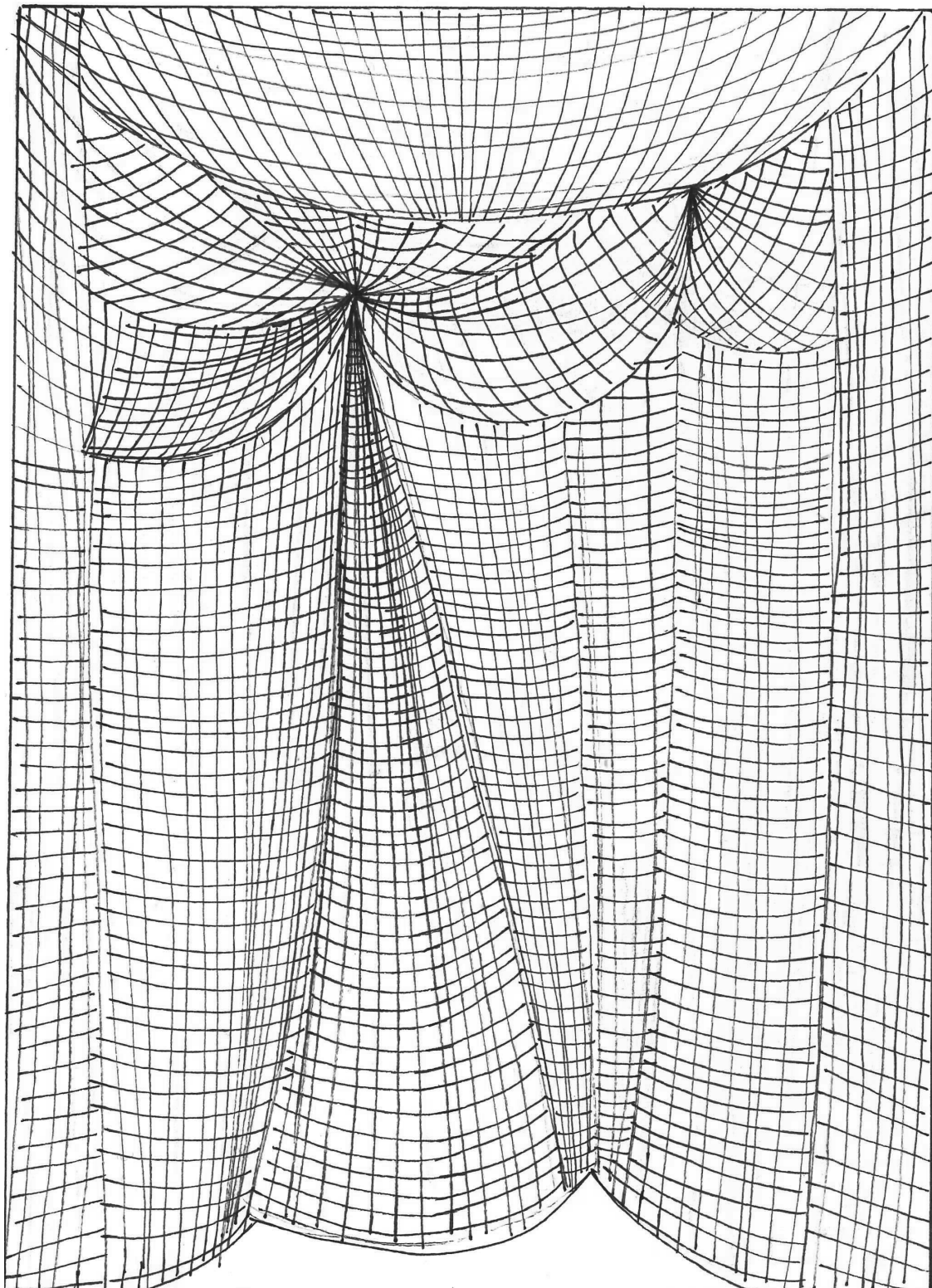
Eerste toepassing in de context van de wachtruimte

Detailfoto knoop

Schets van een tactiele tent die losstaat van de bestaande beschutting.

Schets interieurbeeld

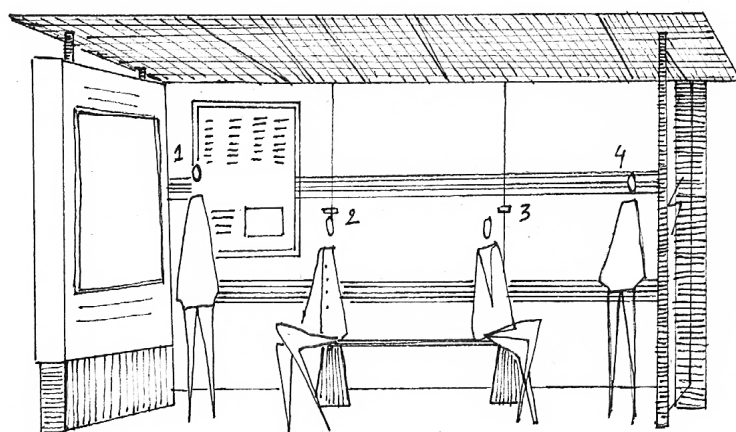
Realisatie van het plafond van de installatie

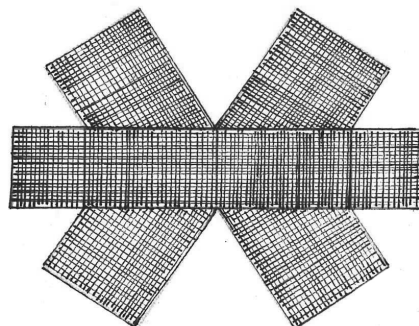
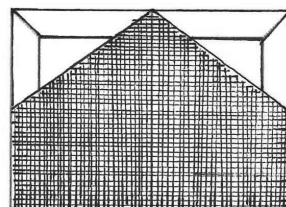
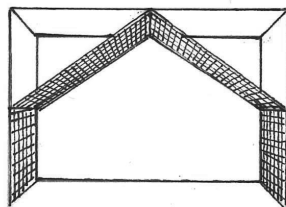
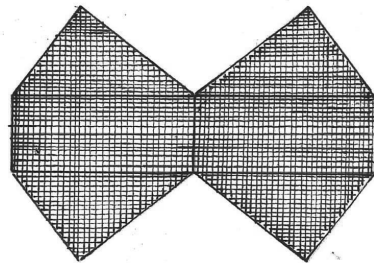
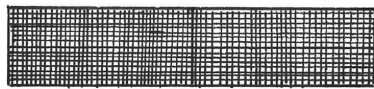
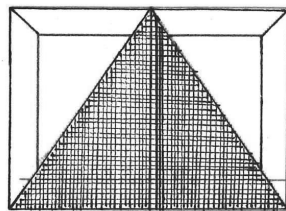
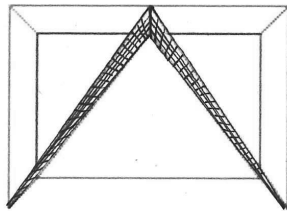
Eindontwerp

Observatie huidige situatie

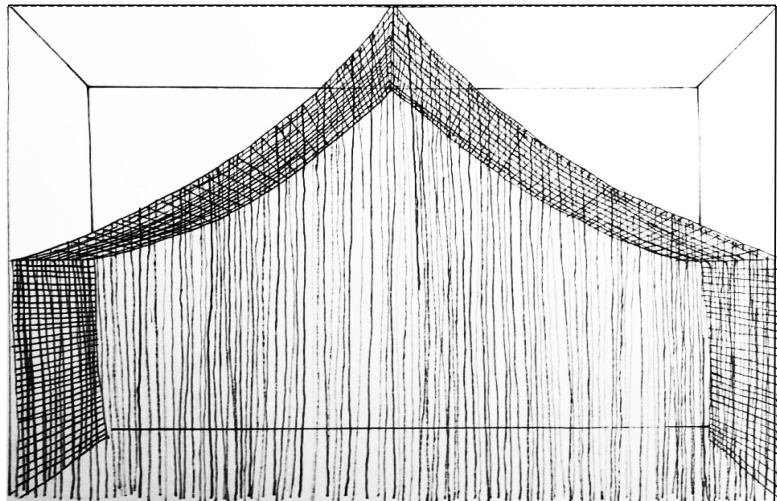

Illustratie gebruik wachtruimte

Onderzoek en ontwerp van de nomadische primaire tent

Nomadische primaire tent

Atelier thuis

Atelier thuis

Primaire laag

Mijn masterproef bestaat uit verschillende fases waarbij aan de hand van belevingen en interacties van gebruikers de installatie opnieuw wordt herdacht en aangepast.

De eerste laag van mijn installatie bestaat uit een primaire tactiele tent die werd opgehangen in de bushalte.

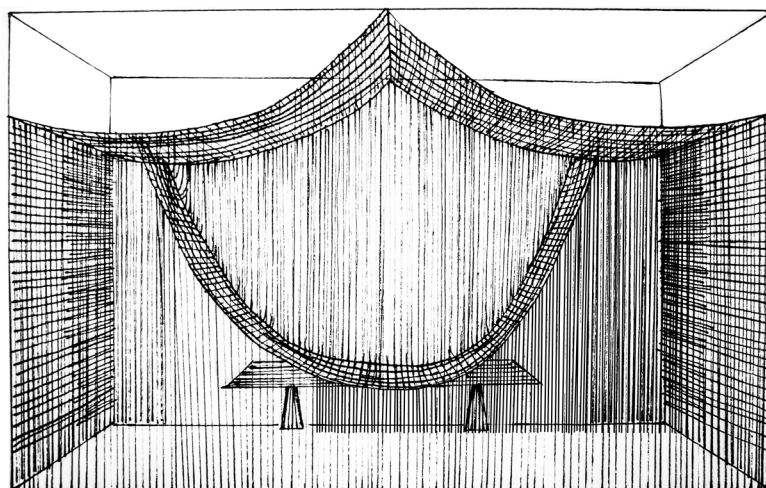
De interactie met de touwen alsook het voelen aan de verschillende wevingen waren de meest voorkomende reacties van de gebruikers.

Daarnaast werd duidelijk dat er nood is aan kleinschaligere interventies die meer inspelen op de menselijke schaal binnen de installatie.

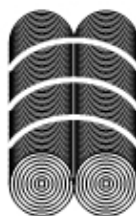
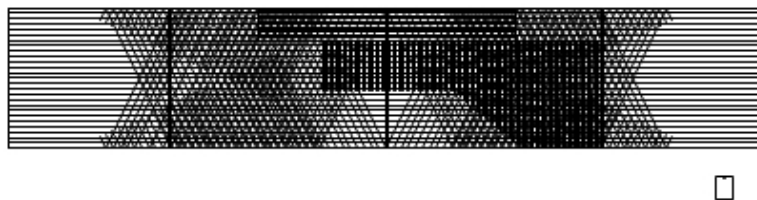
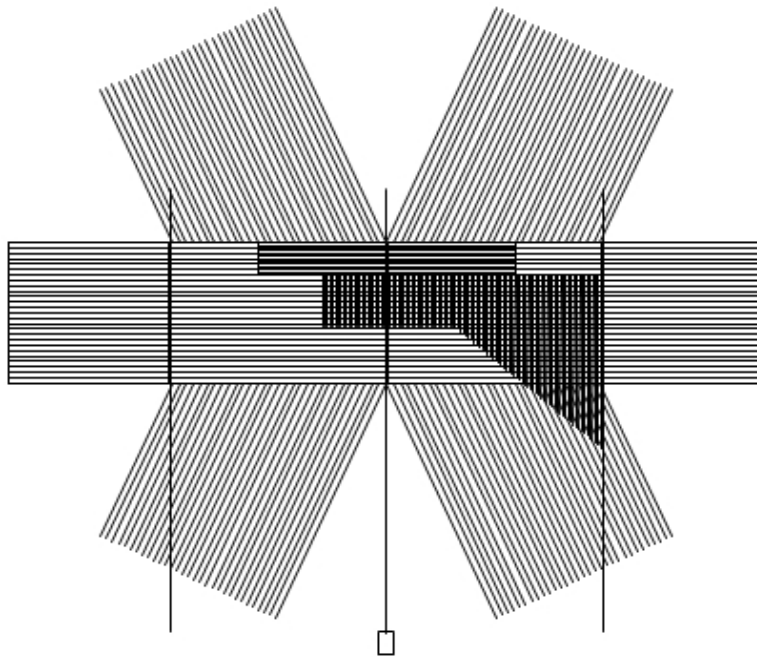

Toevoeging van de secundaire laag

Schematische voorstelling van het opvouwen van de nomadische tent

Secundaire laag

De secundaire laag bestaat uit een tactiel zitelement en een gedeeltelijke afscherming van de ruimte.

Deze elementen zijn toegevoegd na de observatie van de gedragingen en reacties van de gebruikers in de primaire tent.

Daaraan werd duidelijk dat het zitmeubel een belangrijk gegeven was in de ruimte. Door een hangmat te breien die net niet even breed is als de bestaande bank wordt een spanning gecreëerd die de gedragingen van de gebruiker beïnvloedt.

Het reduceren van het zitoppervlak kan mensen dichterbij elkaar brengen of ze de grenzen laten opzoeken van het zitelement.

Het afschermen van de rechter hoek van de tactiele tent speelt in op de mogelijkheid tot transgressie waarbij een privaat gedeelte ontstaat dat onttrokken wordt aan het zicht van buitenaf.

Samenvatting

Vandaag de dag weten we als individuen niet meer hoe we een openbare ruimte moeten delen met anderen. Publieke ruimtes zijn doorheen de jaren uitgegroeid tot plaatsen waar mensen zich in louter utilitaire termen tot elkaar en tot de ruimte verhouden. Deze ruimtes zijn ontworpen om functioneel en praktisch te zijn maar de steriele en onpersoonlijke aanpak zorgt ervoor dat het moeilijk is om enige vorm van emotionele verbondenheid te voelen met deze plaatsen. Veel van onze openbare ruimtes kunnen we dan ook beschrijven als non-places.

Nochtans heeft een wachtruimte zoals een bushalte het potentieel om meer te zijn dan enkel een beschutting tijdens het wachten. Bushaltes horen toe aan de straat en we kunnen ze toe-eigenen.

Het introduceren van een tactiele tent in de bestaande beschutting van de bushalte vormt een soort stedelijke kamer die zich bevindt op de grens tussen het publieke en het private waarbij ruimte wordt gelaten voor transgressie. De gebruikers kunnen zich de ruimte eigen maken.

Door een betekenisvolle ruimte te ontwerpen waarbij een gevoel van verbijzondering wordt gecreëerd, verandert de beleving van het wachten. De installatie nodigt uit om te interageren met de ruimte en met elkaar waardoor een vertraging ontstaat.

Wachten, dat normaal als een verloren tijd wordt beschouwd, krijgt nu nieuwe connotaties die vrij kunnen worden ingevuld.

Binnen de context van de bushalte ontstaat een atmosferische wereld die losstaat van het hyper-functionele en utilitaire die onze publieke ruimte typeren. Hierbij wordt gefocust op het menselijke aspect van de publieke ruimte waarbij de beleving van de gebruiker centraal staat.

Mijn masterproef bestaat dan ook uit verschillende fases waarbij aan de hand van belevingen en interacties van gebruikers de installatie opnieuw wordt herdacht en aangepast. De nomadische, mobiele en huiselijke aard van de installatie maakt het mogelijk om, als een *guerilla* act, verschillende publieke ruimtes te transformeren.

Deze tactiele tent moet dus begrepen worden als een evolutief gegeven, die zich verder kan blijven aanpassen aan zijn omgeving en gebruikers.

Bronvermelding

Albers, A. (1957). The Pliable Plane; Textiles in Architecture. *Perspecta*, 4, p.36-41.

Geraadpleegd op 17 april, 2019 via <https://limo.libis.be>

Augé, M. (1995). *Non-places: an introduction to supermodernity*. (1ste druk). Londen: Uitgeverij Verso.

Corcoran, M. (2012). Society, space and the public realm: beyond gated individualism. *Irish Journal of Sociology*, 20 (1), pp. 1-18 Geraadpleegd op november, 2018 via <https://limo.libis.be>

De Mey, L. (2015) *Textieltoepassingen in architectuur* (Ongepubliceerd eindwerk). KULeuven, Leuven.

Houze, R. (2006). The Textile as Structural Framework: Gottfried Semper's *Bekleidungsprinzip* and the Case of Vienna 1900, *Textile*, 4(3), P. 292-311. Geraadpleegd op 19 april, 2019 via <https://www-tandfonline-com.kuleuven.ezproxy.kuleuven.be>

Jefferies, J. & Conroy, D. W. (2006). Shaping Space: Textiles and Architecture—An Introduction. *Textile*, 4 (3), p. 233-237. Geraadpleegd op 19 april, 2019 via <https://limo.libis.be>

Merriman, P. (2009). Marc Augé on Space, Place and Non-Places. *Irish Journal of French Studies*, 9, p. 9-29. Geraadpleegd op 19 april, 2019 via <https://www.academia.edu>

Pferdmenges, P. (2015) *Founding Alive Architecture: from Drawing to Initiating Lived Space* (Ongepubliceerd doctoraat). RMIT university, Melbourne.

Verelst, H. (2016) *Vroegtijdige elegie voor een architect: over het oeuvre van Wim Cuyvers* (Ongepubliceerde thesis). Universiteit Gent, Gent.

Beeldmateriaal

1. CUYVERS , W. (1995) Wachtlokaal [Foto]. Geraadpleegd op 29 mei, 2019 via <https://lib.ugent.be>
2. Kainz, P. (2014). Exhibition view at MAK [Foto]. Geraadpleegd op 25 mei, 2019 via <https://www.yatzer.com>
3. Tekna Berber Black Tents [Foto]. Geraadpleegd op 29 mei, 2019 via <https://www.nomads.org>
4. Pferdmenges, P. (2015) Founding Alive Architecture [Foto]. Geraadpleegd op 15 april 2019 via 25 mei, 2019 via <http://www.alivearchitecture.eu>
5. Pferdmenges, P. (2018) Beekkant West [Foto]. Geraadpleegd op 15 april 2019 op 25 mei, 2019 via <http://www.alivearchitecture.eu>
6. Debas, J. (2015) The Tree of Life, Installation Textile [Foto]. Geraadpleegd op 15 april 2019 via 25 mei, 2019 via <http://www.riekokoga.fr>

Andere afbeeldingen: eigen werk

